

Polski Instytut Spraw Międzynarodowych
Biuro Analiz

BIULETYN

nr 33 (221) • 29 lipca 2004 r. • © PIISM

nr egz. ~~PIISM 3.20~~

Redakcja: Krzysztof Bałon, Sławomir Dębski (redaktor naczelny), Dorota Dołęgowska (redaktor techniczny), Adam Eberhardt, Beata Górka-Winter, Maciej Krzysztofowicz, Urszula Kurczewska, Grażyna Nowocień-Mach (redaktor tekstu), Emil Pietras (sekretarz Redakcji)

Kryzys w regionie Darfur w Sudanie

Łukasz Kulesa

W regionie Darfur w zachodnim Sudanie toczą się od ponad roku walki między rebeliantami a armią sudańską i milicjami arabskimi. Pacyfikacja regionu doprowadziła do wypędzenia około 1 mln 200 tys. ludzi z ich domów do obozów w Sudanie i sąsiednim Czadzie oraz poważnego kryzysu humanitarnego. Społeczność międzynarodowa stara się zapewnić dostawy pomocy humanitarnej dla ludności regionu, a także wymusić na rządzie Sudanu zatrzymanie i osądzenie sprawców masakr w Darfurze oraz stworzyć warunki do podjęcia rokowań między rządem a rebeliantami.

Region Darfur w zachodniej części Sudanu ma około 7 mln mieszkańców – ludności arabskiej i murzyńskiej, wyznającej w przeważającej większości islam. Kryzys humanitarny w regionie jest wynikiem trwających tam od lutego 2003 r. walk między dwoma ugrupowaniami rebelianckimi, wywodzącymi się z ludności murzyńskiej – Armią Wyzwolenia Sudanu (*Sudan Liberation Army – SLA*) i Ruchem na rzecz Sprawiedliwości i Równości (*Justice and Equality Movement – JEM*) z jednej strony a armią sudańską i milicjami arabskimi (*dżandżawid* – „uzbrojeni jeźdźcy”) z drugiej. W odpowiedzi na ataki rebeliantów milicje wspierane przez armię rozpoczęły pacyfikację prowincji, systematycznie niszcząc wioski zamieszkałe przez ludność murzyńską. W ramach takich akcji milicje grabiły i paliły wioski, wypędzały mieszkańców, zabójstwa, tortury i gwałty przybrały masową skalę. Działania zbrojne były kontynuowane mimo podpisania 8 kwietnia 2004 r. zawieszenia broni między rebeliantami a rządem. Zgodnie z raportami ONZ i organizacji humanitarnych ponad 30 tys. ludzi zostało zabitych, a około 1 mln 200 tys. musiało opuścić domy. Uciekinierzy przebywają w prowizorycznych obozach w Sudanie i w Czadzie, gdzie oprócz głodu i epidemii grożą im ataki ze strony milicji. Nadejście pory deszczowej dodatkowo utrudnia pomoc humanitarną.

Oś konfliktów w Sudanie przebiegała dotychczas na linii północ-południe. Rząd sudański reprezentuje interesy arabskiej ludności muzułmańskiej, zamieszkującej głównie północ kraju. Toczył on długotrwałą wojnę z ugrupowaniami partyzanckimi wywodzącymi się z południa – obszaru zasiedlonego przez ludność murzyńską wyznającą chrześcijaństwo i religie animistyczne. Wstępne porozumienie z 2002 r., po którym nastąpiły zawieszenie broni i negocjacje między rządem a głównym

ugrupowaniem opozycyjnym Sudańską Ludową Armią Wyzwoleńczą (SPLA), przewidywało, że po sześcioletnim okresie autonomii zorganizowane zostanie na południu kraju referendum w sprawie samostanowienia. Kluczowe porozumienie na temat protokołów regulujących m.in. podział władzy i wpływów z ropy naftowej w okresie przejściowym osiągnięto 26 maja 2004 r.

W Darfurze, który jako region muzułmański (choć mieszany etnicznie) nie był objęty porozumieniem z 2002 r., narastało przekonanie, że jedynie siłą można uzyskać polepszenie sytuacji ludności i zmianę polityki rządu sudańskiego wobec prowincji. Dodatkowo, trwał tam od dłuższego czasu konflikt o dostęp do ziemi i wody pomiędzy koczowniczymi grupami arabskimi, których rozszerzanie się obszaru pustynnego zmuszało do przemieszczania się na południe regionu, a osiadłymi tam plemionami murzyńskimi. Rząd w Sudanie, chcąc nie dopuścić do powstania nowego ogniska konfliktu, wykorzystał rebelię ugrupowań SLA i JEM do rozpoczęcia totalnej pacyfikacji regionu. Rząd oficjalnie zaprzecza, że wspomaga działania milicji *dżandżawid*, określając jej członków jako „zwykłych bandytów”, istnieją jednak dowody nie tylko na bezczynność armii sudańskiej w obliczu masakr, lecz także na jej współpracę z milicjami.

Obecnie podstawowym problemem jest skala kryzysu humanitarnego. Według ocen organizacji pozarządowych w ciągu następnych miesięcy na skutek niedożywienia i chorób może zginąć do 350 tys. ludzi. Zgromadzenie i dostarczenie na miejsce pomocy humanitarnej nastrocza trudności finansowe i logistyczne. Organizacje humanitarne, pomimo deklaracji rządu sudańskiego o zapewnieniu swobody działania napotykały przeszkody biurokratyczne, jak przedłużające się odprawy celne sprzętu, czy też odmowy wydawania wiz. Ze względu na toczące się walki z rebeliantami i bandytyzm trudno zapewnić bezpieczeństwo transportom i personelowi.

Najważniejsze jest jednak całościowe rozwiązanie kryzysu w regionie przez społeczność międzynarodową. Dramatyczne relacje z Afryki w dziesiątą rocznicę ludobójstwa w Ruandzie nabierają wyrazu symbolicznego, zwiększając presję na skuteczne zajęcie się problemem Sudanu. Jednakże, jak wskazuje chociażby przykład wojny domowej na południu Sudanu, samo dostarczanie pomocy humanitarnej ludności cywilnej nie jest wystarczające i przyczynia się raczej do przedłużenia konfliktu. Grupy zbrojne mają wówczas zapewnione źródła utrzymania, dochodu i rekrutacji w obozach dla uchodźców, co w oczywisty sposób wpływa na ich niechęć do trwałego zakończenia konfliktu. Istnieje również niebezpieczeństwo jego umiędzynarodowienia, ponieważ obozy uchodźców w Czadzie są celem ataków ze strony milicji *dżandżawid*, a to wywołuje starcia z armią Czadu. W razie przedłużania się kryzysu oraz niemożności powstrzymania tych ataków przez rząd sudański niewykluczone jest wkroczenie armii Czadu na terytorium Sudanu.

Problem zachodniego Sudanu pozostawał dla społeczności międzynarodowej przez długi czas w cieniu konfliktu na południu tego kraju. Ponieważ zakończenie negocjacji pokojowych zależało od skłonienia rządu sudańskiego do kompromisu z powstańcami z SPLA, w kwestii Darfuru oficjalnie przyjmowano zapewnienia, że armia prowadzi tam operację przeciwko rebeliantom z SLA i JEM. Jedynie wyspecjalizowane agendy ONZ i organizacje pozarządowe donosiły już w połowie 2003 r. o prześladowaniach i pogłębiającym się kryzysie humanitarnym.

Mediacji w konflikcie w Darfurze podjął się prezydent Czadu Idris Deby i 8 kwietnia 2004 r. zawarło w Ndżamenie porozumienie o zawieszeniu broni między rebeliantami a rządem. Obserwatorami podczas rozmów, które doprowadziły do porozumienia, byli przedstawiciele Unii Afrykańskiej (UA), ONZ, UE i Stanów Zjednoczonych. Porozumienie przewidywało utworzenie komisji do spraw zawieszenia broni, w ramach której międzynarodowi obserwatorzy monitorowaliby utrzymanie pokoju. Sudan zobowiązał się ponadto do „zneutralizowania” milicji arabskich. Porozumienie co do szczegółów ustanowienia misji obserwacyjnej podpisano 28 maja w Addis Abebie. Wciąż jednak następowały w prowincji incydenty zbrojne, po których obie strony oskarżały się o złamanie zawieszenia broni. W lipcu 2004 r. załamały się prowadzone pod auspicjami UA rozmowy dotyczące rozwiązania konfliktu.

Dopiero w odpowiedzi na relacje mediów i organizacji pozarządowych, wskazujące na odpowiedzialność rządu sudańskiego za katastrofę humanitarną, państwa i organizacje międzyrządowe zdecydowały się na bardziej stanowcze działania. Sekretarz stanu USA Colin Powell i sekretarz generalny ONZ Kofi Annan złożyli w czerwcu 2004 r. wizyty w Sudanie i zaapelowali do prezydenta al-Baszira o wypełnianie zobowiązań Sudanu zapewnienia swobody dostarczania pomocy humanitarnej i rozbrojenia milicji. Senat i Izba Reprezentantów Kongresu USA 22 lipca jednogłośnie przyjęły rezolucję (prawie niewiążąca), w której określiły wydarzenia w Darfurze jako ludobójstwo i zażądały od prezydenta podjęcia zdecydowanych działań w celu zakończenia kryzysu, z ONZ lub samodzielnie. Sekretarz stanu USA przedstawił na forum Rady Bezpieczeństwa ONZ projekt rezolucji grożącej Sudanowi sankcjami gospodarczymi w razie dalszego uchylania się od ścigania przywódców milicji arabskich, Chiny i Rosja zagroziły jednak jej zawetowaniem. Unia Afrykańska zapowiedziała, że jest gotowa wysłać w rejon konfliktu 60 obserwatorów i 270 żołnierzy dla ich ochrony. Unia Europejska, szczególnie krytykowana za pasywność, podjęła bezpośredni dialog z rządem sudańskim, a jednocześnie zagroziła sankcjami w razie braku współpracy. Rada Unii Europejskiej podczas spotkania 26 lipca zażądała, pod groźbą sankcji, powstrzymania naruszeń praw człowieka w Darfurze. Wielka Brytania ogłosiła, że nie wyklucza zbrojnej interwencji w regionie dla ochrony rozdzielania pomocy humanitarnej.

Nacisk społeczności międzynarodowej wymusił złożenie przez rząd Sudanu deklaracji o pełnej współpracy w rozwiązywaniu kryzysu humanitarnego, gotowości do podjęcia dialogu z rebeliantami, rozbrojenia milicji i ukarania sprawców masakr. Jednakże, w obliczu dotychczasowego rozwoju wydarzeń w Darfurze, trudno przyjmować takie deklaracje bezkrytycznie. Konieczne jest zatem zapewnienie skutecznych środków wymuszających wprowadzenie tych obietnic w życie, najlepiej w postaci rezolucji Rady Bezpieczeństwa ONZ wyznaczającej rządowi Sudanu konkretne cele i kalendarz ich osiągnięcia, a być może sankcjonującej rozpoczęcie operacji pokojowej ONZ lub UA w regionie, której celem byłoby nadzorowanie wynegocjowanego porozumienia o zawieszeniu broni. Dopóki rząd sudański będzie współpracował, nawet w ograniczonym zakresie, w opanowaniu kryzysu, perspektywa interwencji Stanów Zjednoczonych lub państw europejskich pozostaje odległa. Na przyszłe działania tych państw duży wpływ będzie miał z pewnością sposób przedstawiania sytuacji w Sudanie przez media. Jednoznaczne określenie wydarzeń w Darfurze jako ludobójstwa zmusi społeczność międzynarodową do zdecydowanych kroków bezpośrednio przeciwko rządowi sudańskiemu.

OGŁOSZENIA

DUSZA POLSKA I ROSYJSKA

(od Adama Mickiewicza i Aleksandra Puszkina
do Czesława Miłosza i Aleksandra Sołżenicyna)

Materiały do „katalogu” wzajemnych uprzedzeń Polaków i Rosjan
pod redakcją Andrzeja de Lazari
Warszawa 2004, stron 447; ISBN 83-918046-3-1

Spis treści

- Andrzej de Lazari: *WSTĘP*
 Aleksander Puszkina: *OSZCZERCOM ROSJI*
 Adam Mickiewicz: *KSIĘGI PIELGRZYMSTWA POLSKIEGO (fragmenty)*
 Piotr Czaadajew: *PIERWSZY LIST FILOZOFICZNY (fragmenty)*
 Henryk Kamiński: *ROSJA I EUROPA. POLSKA.
WSTĘP DO BADAŃ NAD ROSJĄ I MOSKALAMI (fragmenty)*
 Zygmunt Krasiński: *POLSKA WOBEC EUROPY; UWAGI NAD DZIEŁEM O ROSJI,
EUROPIE I POLSCE*
 Bronisław Trentowski: *WIZERUNKI DUSZY NARODOWEJ PRZEZ OJCZYŹNIAKA (fragmenty)*
 Nikolaï Strachow: *FATALNA SPRAWA*
 Lew Tichomirow: *WARSZAWA I WILNO W 1863 ROKU (fragmenty)*
 Konstantin Leontjew: *PRAWOSŁAWIE I KATOLICYZM W POLSCE*
 Władimir Sołowjow: *IDEA ROSYJSKA (fragmenty)*
 Wincenty Lutosławski: *NARÓD POLSKI (fragmenty)*
 Władimir Ern: *OSTRZE STOSUNKÓW POLSKO-ROSYJSKICH*
 Stanisław Brzozowski: *LEGENDA MŁODEJ POLSKI. SAM NA SAM Z KLĘSKĄ (fragmenty)*
 Nikolaï Bierdiajew: *O „WIECZNIE BABSKIM” W DUSZY ROSYJSKIEJ (fragmenty);
DUSZA ROSYJSKA I POLSKA*
 Marian Zdziechowski: *WPL YWY ROSYJSKIE NA DUSZĘ POLSKĄ (fragmenty)*
 Antoni Chołoniewski: *DUCH DZIEJÓW POLSKI (fragmenty)*
 Władimir Iwanow: *POLSKI MESJANIZM JAKO SIŁA ŻYWA; BIESIADA SŁOWIAŃSKA*
 Jan Parandowski: *BOLSZEWIZM I BOLSZEWICY W ROSJI (fragmenty)*
 Georgij Fiedotow: *OBLICZE ROSJI; TRZY STOLICE*
 Feliks Koneczny: *POLSKA MIĘDZY WSCHODEM A ZACHODEM*
 Piotr Bicilli: *PROBLEM STOSUNKÓW ROSYJSKO-UKRAIŃSKICH W ŚWIETLE HISTORII
(fragmenty)*
 Bogumił Jasinowski: *O CYWILIZACJI WSCHODNIO-CHRZEŚCIJAŃSKIEJ (fragmenty)*
 Nikolaï Trubieckoj: *SPOJRZENIE NA HISTORIĘ ROSJI NIE Z ZACHODU
A ZE WSCHODU (fragmenty)*
 Ks. Walerian Baranowski: *WIELKA TAJEMNICA PSYCHIKI NARODU POLSKIEGO (fragmenty)*
 Wasilij Zienkowski: *PRAWOSŁAWIE I KULTURA*
 Kard. August Hlond: *KRYZYS DUSZY POLSKIEJ; FRAGMENTY Z PRZEMÓWIENIA
WYGL OSZONEGO W POZNANIU W ŚRODĘ POPIELCOWĄ 1932 R.*
 Iwan Iljin: *O IDEI ROSYJSKIEJ; DLACZEGO WIERZYMY W ROSJĘ?*
 Jan Kucharzewski: *OD BIAŁEGO CARATU DO CZERWONEGO (fragmenty)*
 Nikolaï Arsenjew: *SIŁY DUCHOWE W ŻYCIU NARODU ROSYJSKIEGO*
 Nikolaï Łoski: *CHARAKTER NARODU ROSYJSKIEGO (fragmenty)*
 Iwan Sołoniewicz: *MONARCHIA NARODOWA (fragmenty)*
 Ks. Czesław Stanisław Bartnik: *PRÓBA OPISANIA NARODU*
 Czesław Miłosz: *ROSJA*
 Aleksander Sołżenicyn: *ROSJA W ZAPĄSĆ (fragmenty)*
- ANEKS – DIAGNOZA – POSŁOWIE**
 Natalia Gorbaniewska: *TRZY WIERSZE*
 Wiktor Jerofiejew: *ENCYKLOPEDIA DUSZY ROSYJSKIEJ. ROMANS Z ENCYKLOPEDIĄ
(fragmenty); GDYBYM BYŁ POLAKIEM...*
 Jacek Salij OP: *ZŁE I DOBRE STRONY POLSKIEGO MESJANIZMU*

Do nabycia w siedzibie Instytutu, w sprzedaży wysyłkowej
(po złożeniu pisemnego zamówienia pocztą, faksem lub przez Internet: www.pism.pl/ksiazki.html)
oraz w wybranych księgarniach: www.pism.pl/ksiazki-ksiegnie.html